

**Fundamentals of organizing digital collections
for library and archival work**
พื้นฐานการจัดระบบคอลเล็กชันดิจิทัลสำหรับงานห้องสมุดและจดหมายเหตุ
Chokthumrong Chongchorhor
โชคธำรงค์ จงจอตอ

Faculty of Humanities and Social Sciences, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand

Reviewer

e-mail: chokthumrong_c@kpru.ac.th



สมศักดิ์ ศรีบริสุทธีสกุล. (2565).

พื้นฐานการจัดระบบคอลเล็กชันดิจิทัลสำหรับงานห้องสมุดและจดหมายเหตุ.

กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Sriborisutsakul, S. (2022). *Fundamentals of organizing digital collections*

for library and archival work. Bangkok: Academic Publishing Project, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.

เค้าโครงเรื่องและเนื้อหาโดยสังเขป

หนังสือเล่มนี้แต่งโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.สมศักดิ์ ศรีบริสุทธีสกุล โครงสร้างของหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย คำนำ สารบัญ ตามด้วยเนื้อหาที่สำคัญจำนวน 5 บท ได้แก่ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 การบรรยายข้อมูลในระเบียบเมทาเดตา บทที่ 3 การควบคุมความถูกต้องของจุดเข้าถึงในระเบียบเมทาเดตา บทที่ 4 วิธีการจัดระบบความรู้สำหรับคอลเล็กชันดิจิทัล บทที่ 5 อนาคตของการจัดระบบคอลเล็กชันดิจิทัล และปิดท้ายด้วยบรรณานุกรม โดยแต่ละบทจะมีเนื้อหาโดยสังเขป ดังนี้

บทที่ 1 “บทนำ” ผู้เขียนกล่าวถึง (1.1) สารสนเทศดิจิทัลและผู้ใช้สารสนเทศ (1.2) องค์ประกอบของคอลเล็กชันดิจิทัล ได้แก่ วัตถุประสงค์ เมทาเดตาและระเบียบเมทาเดตา คอลเล็กชันดิจิทัล (1.3) บริการสำหรับคอลเล็กชันดิจิทัล ได้แก่ การค้นหา การค้นดู และการสร้างปฏิสัมพันธ์บนสื่อสังคม (1.4) การจัดระบบสารสนเทศ ได้แก่ หน้าที่และความสำคัญของการจัดระบบสารสนเทศ และวิธีการจัดระบบคอลเล็กชันดิจิทัล

บทที่ 2 การบรรยายข้อมูลในระเบียบเมทาเดตา ประกอบด้วย 5 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (2.1) ลักษณะของการบรรยายข้อมูลในระเบียบเมทาเดตา ประกอบด้วย สารสนเทศที่ผลิตในรูปแบบดิจิทัลมาตั้งแต่ต้น สารสนเทศที่แปลงมาจากรูปแบบแอนะล็อก (2.2) กระบวนการบรรยายข้อมูลในระเบียบเมทาเดตา ประกอบด้วย การพิจารณาขอบเขตและจุดเน้นของการบรรยายข้อมูล การพิจารณาเป้าหมายของการบรรยายข้อมูล การระบุคุณลักษณะของสารสนเทศ การออกแบบคำศัพท์เพื่อใช้ในการบรรยายข้อมูล การออกแบบแผนแบบเพื่อการบรรยายข้อมูล การบรรยายข้อมูลในระเบียบเมทาเดตาโดยกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการประเมินการบรรยายข้อมูลในระเบียบเมทาเดตา (2.3) ชนิดของเมทาเดตาเพื่อการจัดระบบคอลเล็กชันดิจิทัล ได้แก่ เมทาเดตาเชิงบรรยาย เมทาเดตาเชิงบริหาร เมทาเดตาเชิงเทคนิค และเมทาเดตาเชิงโครงสร้าง (2.4) มาตรฐานเมทาเดตาสำหรับงานห้องสมุดและจดหมายเหตุ ประกอบด้วย มาตรฐานสำหรับโครงสร้างข้อมูล มาตรฐานสำหรับเนื้อหาข้อมูล มาตรฐานสำหรับการแสดงค่าข้อมูล และมาตรฐานสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูล (2.5) ข้อควรพิจารณาในการเลือกใช้มาตรฐานเมทาเดตา ประกอบด้วย กรอบแนวคิด ประเภทของวัตถุดิจิทัล และระบบบริหารจัดการคอลเล็กชันดิจิทัล

บทที่ 3 การควบคุมความถูกต้องของจุดเข้าถึงในระเบียบเมทาเดตา ผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหาสาระออกเป็น 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (3.1) แนวคิดด้านการเข้าถึงสารสนเทศ (3.2) ความสัมพันธ์ระหว่างระเบียบเมทาเดตา (3.3) การควบคุมหลักฐาน ประกอบด้วย จุดเข้าถึงที่เป็นชื่อเรียก จุดเข้าถึงที่เป็นชื่อหน่วยงาน จุดเข้าถึงที่เป็นชื่อเรื่อง จุดเข้าถึงที่เป็นคำค้นเรื่อง (3.4) เครื่องมือช่วยควบคุมความถูกต้องของจุดเข้าถึง ได้แก่ บริการเชื่อมโยงของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน แฟ้มข้อมูลหลักฐานสากลแบบเสมือน ทะเบียนพื้นฐานของศัพท์สัมพันธ์ ออนโทโลยี และการจัดหมวดหมู่ พร้อมทั้งได้อธิบายแนวคิดสำคัญของวิกิสารสนเทศไว้ในส่วนสุดท้ายของบทนี้

บทที่ 4 วิธีการจัดระบบความรู้สำหรับคอลเล็กชันดิจิทัล ผู้เขียนได้อธิบายเชิงลึกยิ่งขึ้นโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 7 ส่วน ดังนี้ (4.1) แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการจัดระบบความรู้ ประกอบด้วย คุณลักษณะทั่วไปของวิธีการจัดระบบความรู้ ประเภทของวิธีการจัดระบบความรู้ (4.2) วิธีการจัดระบบความรู้ของนักจัดระบบสารสนเทศ ประกอบด้วย การวิเคราะห์เรื่อง การพิจารณาเนื้อหาของสารสนเทศ (4.3) ศัพท์ควบคุม (4.4) เครื่องมือช่วยตัดสินใจในการกำหนดหัวเรื่อง (4.5) การจัดหมวดหมู่สารสนเทศ ประกอบด้วย อนุกรมวิธาน การจัดหมวดหมู่สารสนเทศในห้องสมุด (4.6) เครื่องมือช่วยตัดสินใจในการกำหนดเลขหมู่ และ (4.7) ตัวระบุถาวร ประกอบด้วย ตัวระบุวัตถุดิจิทัล และตัวระบุทรัพยากรจดหมายเหตุ

บทที่ 5 อนาคตของการจัดระบบคอลเล็กชันดิจิทัล ผู้เขียนได้กล่าวถึงสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเด็นสำคัญ 4 ประเด็น ได้แก่ (5.1) บริการเพื่อการเข้าถึงสารสนเทศ ประกอบด้วย วิธีดั้งเดิม วิธีแบ่งปัน และวิธีอัตโนมัติ (5.2) การบรรยายข้อมูลเมทาเดตาโดยนักวิชาชีพ ได้แก่ บรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ และบรรณารักษ์เมทาเดตา (5.3) เมทาเดตาเชิงสังคม และ (5.4) ข้อมูลเชื่อมโยงกับคอลเล็กชันดิจิทัล

บทวิจารณ์

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือภาษาไทยเล่มแรกที่เจาะลึกไปที่การจัดระบบสารสนเทศในสภาพแวดล้อมดิจิทัลในงานห้องสมุดและจดหมายเหตุ โดยที่ผู้เขียนไม่ลืมที่จะปูพื้นฐานแนวคิดการจัดระบบสารสนเทศแบบดั้งเดิมควบคู่กันไป ทำให้ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงจุดเปลี่ยนผ่านทางทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการจัดระบบดั้งเดิม คือ การลงรายการวัสดุตีพิมพ์และโสทัดสนเทศ โดยปรับเปลี่ยนแนวคิดไปสู่การแสวงหาวิธีการและเครื่องมือใหม่ ๆ เพื่อการลงรายการวัตถุดิจิทัลและการจัดระเบียบเมทาเดตาสำหรับระบบค้นคืนคอลเล็กชันดิจิทัลในบริบทห้องสมุดและจดหมายเหตุ นอกจากนี้ผู้เขียนได้ใช้คำศัพท์ภาษาไทยที่สละสลวยเพื่ออธิบายแนวคิดทฤษฎีในการบรรยายข้อมูล การจัดระบบความรู้ และการควบคุมความถูกต้องของจุดเข้าถึงความรู้ พร้อมทั้งกำกับด้วยคำศัพท์ภาษาอังกฤษไว้ภายในวงเล็บอย่างเหมาะสม กลไกเหล่านี้เป็นข้อดีที่ช่วยให้ผู้อ่านที่ไม่คุ้นเคยกับคำศัพท์ด้านการจัดระบบคอลเล็กชันดิจิทัลสามารถเข้าใจรากศัพท์และศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง สำหรับภาพประกอบในหนังสือเล่มนี้นั้นผู้เขียนได้เลือกสรรมาอย่างดี ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นภาพประกอบจากแหล่งสารสนเทศของต่างประเทศพร้อมทั้งสร้างกรอบของคำอธิบายภาษาไทยพร้อมทั้งมีลูกศรชี้เพื่อนำสายตาที่ช่วยเน้นย้ำถึงจุดสำคัญที่ผู้อ่านควรพิจารณา ซึ่งกลไกนี้เป็นผลดีต่อผู้อ่าน

เพราะช่วยให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดระบบคอลเล็กชันดิจิทัลตามมาตรฐานสากล พร้อมกันนี้ผู้เขียนได้สอดแทรกภาพประกอบ ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์จากแหล่งสารสนเทศในประเทศไทยเพื่อให้ผู้อ่านเห็นถึงแนวทางในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีจากเนื้อหาสาระของแต่ละบทให้เหมาะสมกับงานห้องสมุดและจดหมายเหตุในประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามผู้วิจารณ์ใคร่ขอเสนอให้เพิ่มเติมองค์ประกอบของหนังสืออีกเล็กน้อย คือ สารบัญภาพ สารบัญตาราง ดัชนี และอภิธานศัพท์ เพื่อช่วยผู้อ่านให้สามารถค้นหาสาระสำคัญของเนื้อหาในหนังสือได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น เนื้อหาอื่นใดด้วยประสบการณ์ของผู้เขียนในการสอนรายวิชาการจัดระบบสารสนเทศให้กับนักศึกษาปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษามาอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจารณ์เชื่อมั่นว่าหนังสือเล่มนี้เป็นสิ่งพิมพ์ที่เหมาะสมแก่การมีไว้ในครอบครองของเหล่าบรรณารักษ์และนักจดหมายเหตุ รวมถึงนักศึกษาที่ต้องการปรับพื้นฐานความรู้ด้านแนวคิด ทฤษฎี และหลักปฏิบัติในการจัดระบบคอลเล็กชันดิจิทัลตามมาตรฐานสากล รวมถึงผู้ที่ต้องการติดตามสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของการจัดระบบความรู้ในสภาพแวดล้อมดิจิทัลเพื่อนำความรู้ความเข้าใจที่ได้มาประยุกต์ใช้ในบริบทของตนอย่างสร้างสรรค์ต่อไป

